

INVENTARISEREN.... zinvol werk of gekkenwerk?

Ees Aartse

Dit jaar, 2006, bestaat onze Vereniging 40 jaar. Mij is gevraagd om voor het jubileumnummer wat te schrijven en wel specifiek iets over inventariseren. Moeilijk onderwerp? Nee.

Mijn bijdrage aan dit jubileumnummer moet ik, (is me vanaf 'boven' opgelegd) beperken tot alleen de broedvogelinventarisatie. Jammer, want in die bijna veertig jaar heb je voldoende gegevens verzameld om boeken te vullen. Die zijn er ook gekomen. Denk maar aan 'De Vogels van Noordwijk' in 1973, 'Vogels van Noordwijk en omstreken' in 1989, 'De Flora van Noordwijk' in 1978, 'Flora van de Duin- en Bollenstreek' in 1994 en de 'Natuurgids voor de Duin- en Bollenstreek' in 2000. Deze natuurgidsen hadden nooit geschreven kunnen worden als niet kon worden teruggegrepen op de inventarisaties en verslagen van onze leden.

Goed. Ik beperk me in mijn bijdrage tot de broedvogelinventarisatie! Toch een heerlijk onderwerp met veel facetten.

Ik heb me in 1971 opgegeven als werkend lid van de toen geheten *Vereniging voor Vogelbescherming 'Noordwijk'*. Ik wilde wat meer weten van de natuur om ons heen maar wilde ook actief iets doen.

Arie Cramer en wijlen zijn zwager Jan Glasbergen namen me onder hun hoede. Iedere zaterdagmorgen gingen we vroeg naar de Noordduinen, naar hun inventarisatiegebied. In het begin duizelde het me van de informatie die over me werd uitgestort. Ik dacht wat te weten van vogels, maar in het duin was ik radeloos, reddeloos en soms redeloos. Dat al die vogels konden zingen, soms uit het verborgene, was nieuw. Met eindeloos geduld hebben Arie en Jan mij wegwijs gemaakt in de geluiden en het gedrag van de vogels. Na weken van luisteren, herhalen en diverse misleunen kon ik het geluid van de Roodborst herkennen en durfde ook te zeggen: "Hoor, een Roodborst." Arie en Jan wezen me op het gedrag van de Grauwe Vliegenvanger die bij 'Melk den Dag', een zomerhuisje langs de Duinweg, al een aantal jaren broedde en het wonderlijke broedgedrag van de Tapuit die in (konijnen)holen zijn nestplaats had. De zang van de Geelgors, toen een vrij algemene broedvogel in de Noordduinen (10 – 12 broedparen eind jaren '60), hoorde je tijdens de inventarisatieronde overal. Ik heb zelfs de laatste Grauwe Klauwier gezien.

Alles wat ik zag bij een bezoek aan duinen, strand, polder en bossen werd geteld en opgeschreven. Trektellingen op 'De Driehoek', zeetrekellingen vanaf de reep, wintertellingen in Noordwijk, tellen van watervogels in de polder en dode vogels op het strand. Tellen... tellen... als maar tellen en opschrijven; notitieboekjes vol. Maar ik was niet de enige die telde. Alle gegevens van al die natuurliefhebbers resulteerden uiteindelijk in kloeke boekwerken.

Na een jaar dacht ik dat ik wel zelf een stukje terrein kon inventariseren. Als je er alleen voor staat is het toch anders. Ik miste heel erg het feilloze oor van Jan. Jan kon aan een paar geluidjes horen welke vogel het was. Maar ik miste ook de bedachtzame uitleg van Arie waar je op moest letten. Die kennis ontbrak mij nog. Hoorde ik wat, dan dacht ik, dat kon wel eens een.... zijn. Ik wachtte net zolang tot 'dat kon wel eens een...zijn' te zien was. Vaak had ik het wel goed. Dank je Arie en Jan voor de vele lessen!

Als beginner bij het inventariseren moet je direct de exoten vergeten. Die komen niet voor in een klein stukje Noordduinen. Met gewone vogels heb je al moeite genoeg. Ook de geluiden van gewone vogels kunnen je op een dwaalspoor brengen. In de AW-duinen hoorde ik eens een geluid dat volgens

mij een tropische vogel moest zijn. Je raakt bekend met de geluiden van de najaarstrek en daar kunnen wel eens exoten tussen zitten. Dus je weet maar nooit. Heel zacht benaderde ik de zingende vogel. Die Ekster sloeg ik over en zocht verder. En dan gaat de snavel van de Ekster open en kweelt hij zeer exotische geluiden. Ik had het gevoel dat die zwart-witte dondersteen me belazerde. De Ekster reageerde niet op mij en kweelde door. De Ekster genoot gewoon van het zonnetje. Dus zo kon een Ekster ook zingen!

Inventariseren! Natuurlijk kan ik nu al die methodes gaan behandelen die wij als natuurbeschermers over ons heen hebben gekregen. Daar hebt u niets aan. Dat is saai en net als u denkt, ik snap het, komt er, volgens insiders, een andere, betere methode.

Ik inventariseer al 25 jaar vak D, Gijs Kokkieshoek, in de AW-duinen. Raak je daar niet uitgekeken? Nee. Ieder jaar is anders. Ik ken de plekken. Daar zingt altijd een Nachtegaal. Hé, nu niet? Even wachten. Daar is hij.

Ieder jaar word ik op de eerste inventarisatieronde bij de ingang verwelkomd door de Heggemus. Echt, ik wacht erop. Hé, jochie waar ben je? Dan schiet opeens in de welbekende struik een donker vogeltje naar boven, zingt.... Dan zeg ik: bedankt lieve vriend. Ik ben terug, maar jij ook.

Al 25 jaar broedt in het Helmkruidel in het zuidelijk deel bij de ingang aan de Langevelderslag een Roodborsttapuit. Dat kan nooit dezelfde zijn. Het is voor Roodborsttapuiten kennelijk een A-terrein. Misschien wordt de kennis wel genetisch aan de jongen doorgegeven. Is pa niet teruggekomen, dan neem ik, zoon, dit territorium

wel over. Komt pa toch terug: het zij zo.... en zoon vliegt door.

Gijs Kokkieshoek was vroeger een bolwerk voor de Tapuiten. Er zijn jaren geweest met 10 tot 12 broedparen. Tussen Schapendel en Hemkruidel waren jaarlijks drie territoria. In het midden was een duintje, een soort niemandsland, waar de Tapuiten elkaar in de gaten hielden.

Het was altijd een feest als de drie mannetjes daar bijeen kwamen. Ze hielden elkaar heel goed in de gaten. Vloog er een weg dan volgde het dichtstbijzijnde mannetje de wegvlieger. Want je weet maar nooit. Je hebt daar een leuk wijfie zitten en dat wil je wel beschermen. Na een tijdje zie je het eerst weggevlogen mannetje terugkomen, neemt zijn plaats in het niemandsland in en zie, daar komt ook de bewaker van het territorium terug. Kijk dat zijn leuke dingen. Daar kun je uren naar kijken. Dan vliegen ze alledrie weg. Als je dan langzaam door het terrein loopt, zie je er één zitten bij zijn 'konijnenhol', de andere op een kluit bij een ander 'hol' en de derde in een struikje in de buurt van zijn 'hol'. Juist dergelijke dingen maken inventarisaties zo leuk. Je leert steeds meer. Je leert door te kijken; waarom?

Na zoveel jaren inventariseren van een bepaald gebied kan het best zo zijn dat 'de wens de vader is van de gedachte'. Daar heeft twintig jaar lang een Heggemus gezeten, dus, na een klein geluidje, zit hij er nu nog. Ik ben daar eerlijk in. Het zou best

kunnen dat als een ander mijn terrein overneemt dat de nieuwe inventariseerder tot andere aantallen komt. Ik heb aan een flutje geluid voldoende om een stip op mijn kaart te maken.

Weet u, inventariseren is ieder jaar weer kennismaken met oude vrienden. Is het nu zo heel

erg of er twintig of negentien Nachtegalen zitten in Gijs Kokkieshoek, of zestien of veertien Heggenmussen, of 20 Fitissen, of 12 Grasmussen? Een paar meer of minder maakt niet uit. Ze zitten er en zijn algemeen!

Ik heb de tijd meegemaakt dat er geen Boomleeuweriken te horen waren in de Noordduinen of in de AW-duinen. Die eerste keer dat ik hem weer met zijn goddelijke zang boven het vroege voorjaarsduin hoorde, heb ik een half uur zitten luisteren. "Of je God hoort zingen," zei Frans van den Berg eens tegen me toen we op een duintje genoten van de zang van deze voorjaarsvogel. Dat gedraai boven me in een windstille, rustige morgen is het optimaal genieten van inventariseren. Dan vergeet je koude voeten en stijve vingers.

De Tapuit is in de AW-duinen bijna verdwenen. Ik ben begin mei erg scherp op geluiden van wat een Tapuit zou kunnen zijn. Ik speur alle oude territoria af en dan opeens.... een flits, een wit kontje. Yes... daar vliegt er één.

De weken daarna houd ik de plaats goed in de gaten. Een uur is dan niets. Je let op alles. Je kijkt iedere pol en lage struik af. Je let op ieder geluid. Gelukkig is mijn gehoor nog bijzonder goed. Na een paar weken durf je te noteren: Tapuit, zang en balts. Je noteert de plaats bij een konijnenhol waar jaren geleden op die helling ook Tapuiten hebben gebroed.

Inventariseren... zinvol werk of gekkenwerk? Nee, het is gewoon leuk werk!

Begin jaren '70 was de Veldleeuwerik - een Hollandser vogel is er niet - zeer algemeen in de Noordduinen. In 1972 werden 48 broedparen geteld. Nu? Niet één.

In de jaren zeventig noteerden we geen Bonte Kraaien. Die waren zo algemeen! Totdat....? Begin jaren negentig was een Bonte Kraai een zeldzaamheid.

Eksters werden in de wintermaanden niet geteld. Groepen van 50 of 60 Eksters waren heel normaal. Totdat...? Begin jaren negentig de Havik terug kwam in de duinen.

Kijk, als je alles opschrijft, ook gewone dingen, merk je opeens dat "gewoon" zeldzaam wordt. Wie heeft nog waarnemingen over de Huismus van zo'n vijftien jaar geleden? Ik bedoel maar. De Huismus is een bedreigde vogelsoort geworden.

Al die aantekeningen zijn gebruikt in diverse verslagen, boeken, rapporten enz. Als je dan in een vogeltijdschrift je naam bij de literatuurlijst ziet staan, doet je dat toch wel wat.

Op Internet zag ik mijn naam genoemd bij een uitgave van onze Vereniging. Je weet dat in de Koninklijke Bibliotheek boeken van onze Vereniging zijn opgenomen. Toch een stukje, laten we noemen, onsterfelijkheid. Misschien doe je het daarvoor.

**Heb je een vreemde plant
of vogel gezien?**

**En weet je de naam niet
misschien?**

**Vraag 't maar aan Jelle
die zal 't je wel
vertellen.**

**Van voet tot kruin
is Leen van Duin,
vol van planten en van
bomen
daar moet een
bouwkundige uit komen.**

**Willem Baal
van onderen behaard
van boven nog niet kaal
Neem wel de tijd
Als die van Oud
Noordwijk verhaal**

**Verwey bekend als
Kees
die graag in oude
boeken lees,
als hij er niet is
't is of je wat mis**

Annie.

